

Barnkonsekvensanalys

Ekensbergsskolan -
nybyggnad

Om barnkonsekvensanalyser

Barns bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn

FN:s Barnkonvention blev svensk lag den 1 januari 2020. Enligt artikel 3 i Barnkonventionen ska barnets bästa alltid beaktas vid alla beslut och åtgärder som rör barn. Det gäller för offentliga och privata institutioner, domstolar, myndigheter och lagstiftande organ.

Bästa möjliga beslutet för barn

Barnkonsekvensanalysen ska komma fram till det bästa möjliga beslutet för barn. Detta ska sedan vägas mot andra relevanta intressen.

Vid intressekonflikt – kompenserande åtgärder

Enligt barnkonventionen kan andra intressen behöva prioriteras framför barns bästa. Då kan kompenserande åtgärder vidtas för att minimera negativa effekter för barnet och värna om barnets välfärd.

Sammanfattning

Utbildningsförvaltningen har utrett möjligheten att renovera eller bygga en ny Ekensbergsskola på samma plats. Utredningen visar att en rivning och nybyggnation är nödvändig. Förvaltningen föreslår att den nya skolan utformas som en F–3-skola.

För att säkerställa att barnets bästa beaktas i enlighet med Barnkonventionen har en barnkonsekvensanalys genomförts. Som en del av analysarbetet har dialoger med barn genomförts för att få en djupare förståelse för hur skolmiljön upplevs ur ett barnperspektiv. Elevers synpunkter har tagits tillvara och vävts in i planeringsarbetet.

Samtidigt har vissa risker identifierats, såsom ett minskande elevunderlag. Det krävs därför en helhetsbedömning av såväl kortsiktiga fördelar som långsiktiga konsekvenser i samband med beslutstagandet.

Barnkonsekvensanalys

Om- eller nybyggnation på Ekensbergsskolan

Barnkonsekvensanalys för Ekensbergsskolan	0
1. Bakgrund	2
1.1.1 Sakläget	2
1.1.2 Tagna beslut	2
1.1.3 Syfte	3
1.1.4 Metod	3
1.1.5 Vilka barn berörs	3
2. Inhämtning av information	3
1.1.6 Vad säger lagen?	3
1.1.7 Stadens funktionsprogram för skollokaler	4
1.1.8 Barnkonventionen	4
1.1.9 Barns delaktighet (artikel 12, Barnkonventionen)	5
3. Analys och bedömning	6
1.1.10 Vad är barns rättigheter i frågan?	6
1.1.11 Konsekvenser och intressekonflikter	7
1.1.12 Slutsats	8

1. Bakgrund

1.1.1 Sakläget

I februari 2024 fick utbildningsförvaltningen i uppdrag av utbildningsnämnden att utreda förutsättningarna för att renovera eller bygga en ny skola på samma plats där Ekensbergsskolan finns idag. Uppdraget inkluderade också att utvärdera för- och nackdelar med att ha en F-3 skola jämfört med en F-6 skola på platsen, samt att undersöka samverkansmöjligheter mellan Ekensbergsskolan och Blommensbergsskolan. Se ärende Dnr UTBF 2023/2724 för mer bakgrund och information.

1.1.2 Tagna beslut

Utbildningsförvaltningen har, baserat på den genomförda utredningen, kommit fram till att en renovering av Ekensbergsskolan inte är möjlig. Det grundar sig på att befintlig byggnad uppnått sin tekniska livslängd, har brister i konstruktion och bedöms utjänt. Detta innebär att rivning av den befintliga byggnaden och nybyggnation är den enda lösningen för att skapa en säker och hållbar skolmiljö. Förvaltningen har även bedömt att en F-3 skola är ett mer fördelaktigt alternativ än en F-6

skola, baserat på flera olika aspekter som redovisas i tjänsteutlåtandet. Därför utgår denna barnkonsekvensanalys från förslaget att bygga en ny F-3 skola på platsen. Den nya skolan kommer inte att ha en anpassad grundskola.

1.1.3 Syfte

Syftet med att genomföra en barnkonsekvensanalys inför beslut om att bygga en ny F-3 skola på platsen är dels att säkerställa att den nya skolbyggnaden kan tillgodose barns rättigheter och dels att identifiera och beakta konsekvenserna som den nya skolan får för barn och unga i området.

1.1.4 Metod

Barnkonsekvensanalysen har genomförts med stöd av Sveriges kommuner och regioners (SKR) stödmaterial för bedömning av barnets bästa. Förvaltningen har också genomfört dialoger med barn genom att involvera elever på Ekensbergsskolan. Syftet med dialogerna har varit att kartlägga hur barn använder området, skolgården och lokalerna idag, samt att identifiera vilka kvaliteter som barn anser bör bevaras eller införas i en framtida skola.

I projektet användes metoden "Gåtur", där elever från Ekensbergsskolan deltog via ett elevutskott. Två gåturer genomfördes, en inomhus och en utomhus. Det insamlade materialet sammanställdes och återkopplades till de barn som deltog i dialogen.

1.1.5 Vilka barn berörs

De barn som bedöms bli berörda av projektet är de som i framtiden kommer att vara elever på den nya F-3 skolan, om beslut fattas att projektet ska genomföras, samt de barn och unga som bor i området och blir påverkade av förändringarna. Barn som idag går på Ekensbergsskolan bedöms inte bli direkt påverkade, eftersom utbildningsnämnden har beslutat att dessa elever ska flytta till den nya Blommensbergsskolan vid höstterminen 2025. För barnkonsekvensanalys gällande denna flytt hänvisas till projekt Dnr UTBF 2023/2724.

2. Inhämtning av information

1.1.6 Vad säger lagen?

Enligt svensk lag har alla barn rätt till en utbildningsplats, och kommuner är skyldiga att säkerställa att det finns tillräckligt med skolplatser för alla barn inom sitt geografiska område. Stockholms stad tillämpar den så kallade närhetsprincipen vilken baseras på relativ närhet, där avståndet till skolan definieras på olika sätt beroende på årskurs. För elever i förskoleklass samt årskurs 1–3 innebär närheten ett avstånd på cirka två kilometer, för årskurs 4–6 är det cirka tre kilometer, och för årskurs 7–9 gäller ett avstånd på cirka fyra kilometer.

Som huvudman har kommunen ett ansvar för att skolbyggnader är säkra och ändamålsenliga. Skolan ska vara anpassad för barn med olika behov och erbjuda en trygg lärandemiljö som även möjliggör lek, fysisk aktivitet och vila. Enligt diskrimineringslagen är all diskriminering förbjuden, oavsett grund som funktionsnedsättning, kön eller etnicitet. Vidare styr Plan- och bygglagen bygglov och utformning

av skolbyggnader, som även ska uppfylla krav på arbetsmiljö och miljöstandarder, inklusive luftkvalitet, temperatur och belysning.

1.1.7 Stadens funktionsprogram för skollokaler

Stadens funktions- och lokalprogram för skollokaler anger krav och egenskaper för ny-, om- och tillbyggnation av skollokaler. Programmet säkerställer bra och långsiktiga pedagogiska lokaler och används som underlag vid byggprojekt. Lokalerna ska vara flexibla, yteffektiva och hållbara, samt kunna anpassas vid förändringar i pedagogik eller elevantal.

1.1.8 Barnkonventionen

Sedan 2020 är Barnkonventionen lag i Sverige och fastställer att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn. I denna prövning har det övervägts vilka artiklar, utöver de fyra grundprinciperna (artikel 3, 6, 12, 2), som alltid ska beaktas, som är relevanta inför beslutet om en ny F-3-skola ska byggas på Ekensbergstomten.

Utbildningsförvaltningen har identifierat följande sex artiklar som är viktiga att beakta, utöver de fyra första grundprinciperna.

- *Artikel 3: Barnets bästa ska alltid beaktas i beslut som berör barn.*
- *Artikel 6: Rätt till liv, överlevnad och utveckling.*
- *Artikel 12: Rätt till delaktighet och att få sina åsikter hörda.*
- *Artikel 2: Förbud mot diskriminering*
- Artikel 19: Barn ska skyddas mot all form av skada
- Artikel 23: Barn med funktionsnedsättning har rätt till fullvärdigt liv
- Artikel 24: Barns rätt till hälsa
- Artikel 28: Barns rätt till utbildning
- Artikel 29: Skolan ska hjälpa barnet utvecklas
- Artikel 31: Barns rätt till lek, vila och fritid.

Enligt **artikel 24** har barn rätt till bästa möjliga hälsa, vilket innebär att skolans fysiska miljö ska vara hälsosam, säker och stödja barnens lärande och välbefinnande. Detta inkluderar exempelvis god luftkvalitet, bra belysning och ljudisolering.

Artikel 19 fastställer att barn ska skyddas mot våld, övergrepp och utnyttjande. Därför måste skolans miljö vara säker och fri från risker för både fysiska och psykiska skador.

Artikel 23 ger barn med funktionsnedsättning rätt till en livskvalitet som gör att de kan delta fullt ut i samhället. Skolan måste vara tillgänglig för alla elever, inklusive de med funktionsnedsättningar, och möjliggöra deras deltagande i alla aktiviteter.

Artikel 28 betonar att skolan ska erbjuda en säker lärandemiljö som stödjer elevernas rätt till utbildning. **Artikel 29** innebär att skolan ska främja barnens utveckling genom en lärandemiljö som hjälper dem att växa och utvecklas. Slutligen, enligt **artikel 31**, ska skolan erbjuda utrymme för lek, fysisk aktivitet och kreativa aktiviteter, vilket är viktigt för barnens sociala och fysiska utveckling.

1.1.9 Barns delaktighet (artikel 12, Barnkonventionen)

Enligt artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att vara delaktiga i beslut som berör dem. I detta projekt har barnens delaktighet handlat om att samla deras upplevelser av den befintliga skolbyggnaden och skolgården samt eventuella synpunkter kring utformningen av den framtida skolan. För att förstå hur barnen använder skolmiljön idag och vilka aspekter de anser vara viktiga att bevara eller förbättra, har elever från Ekensbergsskolan involverats. Gåturen genom de befintliga skolmiljöerna har genomförts, och resultaten från dessa har beaktats i planeringen av den nya skolans utformning.

För att informera både elever och vårdnadshavare skickades ett informationsbrev ut i förväg, och eleverna gavs möjlighet att anmäla sitt intresse för att delta. I november 2024 genomfördes två gåturen på skolan, en inomhus och en utomhus, där eleverna delade sina synpunkter om skolmiljön. Se bilaga 1.1 och 1.2.

Platsanalys ur barnens perspektiv

Cirka 100 elever anmälde sitt intresse för att delta i projektet, och 30 elever blev inbjudna till att delta i två gåturen. 28 elever deltog totalt, varav 14 kom från lågstadiet (ingen från årskurs 1) och 14 från mellanstadiet. Arbetet började med ett informationsmöte en vecka innan första gåturen. På mötet fick barnen information om projektet, dess syfte, en ungefärlig tidplan och de frågor som skulle undersökas. Eleverna fick vara med och välja ut intressanta platser både inom- och utomhus. Gåturen varade i en respektive en och en halv timme. Eleverna fick återkoppling en vecka efter den sista gåturen.

Inomhus

Resultaten från gåturen visade att rätt dimensionering av rummen, med tillräcklig rymd för både aktiviteter och för att undvika trängsel, är viktigt för att skapa en bra skolmiljö. Effektiva rumssamband och orienterbarhet uppskattades, särskilt på Ekensbergsskolan, där skolans lilla skala tycks bidra till en positiv upplevelse. Eleverna värdesätter utrymmen som möjliggör olika slags lek och rörelse, även för äldre elever, samt vuxennärvaro för trygghet. Genomtänkt inredning, bra akustik och rätt ljusförhållanden lyftes som viktiga faktorer för en trivsamt miljö. Distraktion från oordnad inredning och bristande lokalklimat, såsom dålig luft och temperatur, uppfattades som störande.

Förslag

Majoriteten av eleverna önskar sig ett tyst och avskilt bibliotek, ett så kallat "riktigt bibliotek". De önskar även bättre dimensioner på lokalerna, såsom större kapprum, matsal och idrottssal, samt fler gruppum. Fritidsverksamheten bör kunna sätta sin prägel på vissa rum för att möjliggöra variation i aktiviteter. Eleverna efterfrågar också högre integritet i omklädningsrummen, så att de inte fungerar som genomgångsrum. Slutligen önskas bättre luft och ventilation i lokalerna.

Utomhus

Viktiga aspekter att beakta är skolgårdens dimensionering, placering av redskap och variation av aktiviteter. Dagens skolgård har en liten friyta, vilket leder till trängsel och konflikter mellan eleverna, samt slitna ytor och problem med lervälling. Redskapens placering påverkar flöden och aktiviteter, och

bollspel stör andra lekar. Eleverna värdesätter en varierad miljö för olika aktiviteter, såsom dans och bollsporter, samt åldersanpassade redskap. Skolgården bör också vara anpassad för olika väder och säsonger, med bra dagvattenhantering, halkfria vinterytor och möjlighet till vinteraktiviteter som stjärtlappsåkning.

Eleverna uppskattar natur och växtlighet på skolgården, särskilt lekbuskage, träd, kullar och vatten, som används för lek, rekreation och skydd mot sol. Skolan nyttjar även den intilliggande parken som en värdefull plats. Reträttzoner, där elever kan dra sig undan och vara ifred, är också viktiga, och naturen erbjuder flera sådana platser. Elever uttrycker oro över olycksrisker men vill i stället att man är mer rädd om varandra och föreslår bättre design på redskapen. Sittplatser används för lugn, umgänge och samling inför aktiviteter, och gradängen verkar fungera bra för detta. Dans är populärt, och en anpassad scen skulle vara uppskattad. Fotboll är omdiskuterat; medan många tycker om det, uppstår konflikter, och vissa vill ha mer plats för sporten eller använda konstgräsplanen till andra aktiviteter.

3. Analys och bedömning

I nedan analys sammanvägs den insamlade informationen för att identifiera vad som kan anses vara barns bästa i frågan.

1.1.10 Vad är barns rättigheter i frågan?

Vid byggandet av en ny skola ska barns rättigheter beaktas enligt bland annat Skollagen, Barnkonventionen och Diskrimineringslagen. Skolan ska vara säker, tillgänglig och erbjuda en trygg lärandemiljö med utrymme för lek och aktivitet. Eleverna på Ekensbergsskolan har särskilt framfört behov av tillräckligt utrymme för aktiviteter, bra orienterbarhet, vuxennärvaro, samt genomtänkt inredning med bra akustik och ljus. De efterfrågar ett bibliotek, större kapprum, matsal, idrottssal, fler grupprum och avskilda omklädningsrum. En väl gestaltad skolgård med plats för olika typer av lek, fysisk aktivitet och vila samt tillgång till natur tycks viktig för eleverna.

Projektgruppen har i utredningen utformat skolan enligt utbildningsförvaltningens funktions- och lokalprogram och SISAB:s anvisningar för att uppfylla lagkrav. Barnens åsikter har beaktats och inkluderats i projektet, och tidigt beslutades att arbeta med deras delaktighet och att bevara friytan. På grund av byggrättens begränsningar (envåningsbyggnad) har fokus lagts på att skapa en sammanhållen byggnad som maximerar friytan. Tillgänglighet är ett krav vid nybyggnation och har beaktats.

Den nya skolan har planerats med generösa ytor för aktiviteter, enkel orienterbarhet och vuxennärvaro över hela skolan. Lärarrummen placeras nära klassrummen, och varje klassrum får grupprum och två halvklassrum planeras. Bibliotek och bild/musiksal placeras centralt för flexibel användning. Ett atrium byggs för bättre ljusinsläpp och möjligheter till utomhuspedagogik. Akustik och ljus utformas enligt SISAB:s anvisningar.

Skolan får ett tillagningskök, vilket gör att maten lagas på plats. För att lösa problemen med trånga kapprum planeras två stora kapprum nära huvudentrén. Den nya matsalen får tydliga avgränsningar, till skillnad från den nuvarande.

Projektet föreslår en idrottssal med större yta än den befintliga, men dess storlek begränsas av tomtens förutsättningar och gällande detaljplan, vilket påverkar byggnadens utformning. Projektet har gjort

avvägningar mellan behovet av lokalyta och tillgången till friyta, där friytans omfattning bedömts ha särskilt stor betydelse. Friytan planeras också att fungera som ett komplement till idrottssalen. För att möta eventuella behov utöver den föreslagna kapaciteten finns även möjlighet till inhyrning i närliggande idrottsanläggningar, vilket ger flexibilitet att använda större lokaler vid behov under veckan. På så sätt kan eleverna ges förutsättningar för fysisk aktivitet och en mångsidig undervisning i ämnet idrott.

1.1.11 Konsekvenser och intressekonflikter

Genomförandet av projektet innebär att barn i Ekensberg fortsatt får tillgång till en närliggande skola. Projektet säkerställer att de yngre barnen i området får en ändamålsenlig och väl utformad skolbyggnad som är anpassad för deras behov. Skolan kan också fungera som en viktig mötesplats, där barn och ungdomar kan utveckla sociala relationer och bygga gemenskap. Den nya skolan kommer att ge eleverna goda förutsättningar för lärande och utveckling genom generösa ytor för aktiviteter, fritids och vuxennärvaro.

Byggandet av en ny skola i området kan däremot leda till intressekonflikter om den inte motsvarar det faktiska behovet av elevplatser. Enligt stadens tioåriga befolkningsprognos, samt elevtalsframskrivning förväntas barn- och elevunderlaget i området att minska under hela prognosperioden, vilket innebär att en ny skola på platsen kan leda till en överetablering av elevplatser. Lokalkostnader ingår som en del av den totala skolfinansieringen som staden erhåller per elev. Skolpengen ska täcka alla kostnader för skolan, både undervisning och lokaler.

Det innebär att utbildningsnämnden måste finansiera skollokaler genom sin budget, där lokalkostnaderna utgör en stor del av den totala kostnaden. En nybyggd skola innebär dessutom vanligtvis högre lokalkostnader än en äldre byggnad. Om elevantalet minskar samtidigt som lokalkostnaderna förblir höga, skapas en ekonomisk utmaning för både staden och skolorna då det kan leda till att en större del av skolpengen går åt till att täcka lokalkostnader snarare än att finansiera undervisningen.

Det beräknas finnas ett överskott av elevplatser i årskurs F-3 i slutet av en tioårsperiod. Projektet innebär en ytterligare ökning av elevplatser i årskurs F-3 i området vilket kan resultera i att Ekensbergsskolan inte helt fyller sina elevplatser. Det kan i sin tur innebära att delar av lokalerna kommer att stå tomma vilket även skulle påverka skolans ekonomi och verksamhet negativt. Om skolan fyller sina två paralleller kan det minska elevunderlaget på närliggande skolor och påverka deras verksamhet negativt.

Det kan också innebära att staden måste omfördela resurser för att täcka de högre kostnaderna, vilket kan leda till nedskärningar, exempelvis i personalresurser eller skolmaterial på en eller flera skolor. Det kan också bli nödvändigt att se över lokalbeståndet, vilket eventuellt kan leda till sammanslagningar eller avveckling av lokaler. Genomförandet av projektet kan alltså i längden få negativa konsekvenser för elever på Ekensbergsskolan samt för andra grupper av barn i omkringliggande områden.

1.1.12 Slutsats

I enlighet med Barnkonventionens princip om barnets bästa, bör projektets genomförande bedömas utifrån både de potentiella positiva och negativa effekterna för barn. Genom att erbjuda en ändamålsenlig och funktionell skolbyggnad får barnen förutsättningar för lärande och möjlighet till personlig utveckling, lek och vila, vilket stödjer deras rättigheter enligt artiklarna 28, 29 och 31 i Barnkonventionen.

Å andra sidan innebär projektet vissa risker, särskilt om elevunderlaget minskar som förutspåts. Om skolan byggs utan att fullt ut beakta de långsiktiga konsekvenserna kan det leda till en överetablering av lokaler som inte är ekonomiskt hållbar.

Sammanfattningsvis krävs en bedömning av både de omedelbara fördelarna och de långsiktiga konsekvenserna för att säkerställa att projektet är i enlighet med barns bästa. Barnkonventionen betonar att barnets bästa ska väga tungt vid alla beslut som rör barn, och därför är det viktigt att utvärdera de potentiella konsekvenserna av detta byggprojekt innan det genomförs.